

Sagan hon berättade i stället för ett tacktal

Berättelse

Den 10 december 1909 var en stor dag i svensk litteratur. Tidigare under dagen hade Selma Lagerlöf tagit emot Nobelpriset i litteratur, och hon var den första kvinnan i världen som fick den äran. På kvällen samlades hundratals inbjudna gäster till Nobelfesten på Grand Hôtel i Stockholm. Den 51-åriga författaren från en gård i Värmland satt nu mitt i den finaste salen i landet.

Snart blev det dags för henne att hålla sitt tacktal. Selma var känd för att vara tillbakadragen och tyckte illa om att stå i centrum. Många i salen väntade sig kanske en högtidlig tackramsa. I stället gjorde hon det hon var bäst på: hon berättade en saga.

Hon började med en tågresa. I berättelsen satt hon i en tyst kupé på väg till Stockholm, medan de andra resenärerna slumrade. Hon kände sig tyngd, eftersom hon tyckte att hon hade en enorm skuld som hon inte kunde betala. Då fick hon en idé: hon skulle resa upp till himlen och be sin far om råd, för han hade alltid varit den som hjälpt henne förr.

I sagan fann hon sin far i paradiset. Han var död sedan länge, men här satt han levande i en gungstol, omgiven av en trädgård full av solsken, blommor och fåglar. Selma förklarade sin oro: hur skulle hon någonsin kunna betala tillbaka allt hon var skyldig? Hon räknade upp dem som format henne – luffarna och de gamla som berättat sagor för henne i Värmland, alla de författare hon läst, det svenska språket, sina lärare, sina kritiker och alla läsare, från kungar till skolbarn.

Men hennes far gav henne inget enkelt svar. I stället blev han bara djupt glad och stolt över sin dotters framgång. På så sätt visade Selma med sin saga att hon inte kunde lösa skulden ensam – det enda hon kunde göra var att vara tacksam.

Talet blev älskat just för att det var så annorlunda. I en sal full av makt och högtid valde en blyg kvinna att tala om kärlek, sorg och tacksamhet, och att minnas en far hon saknade. Hon berättade efteråt att hennes största sorg den dagen var att fadern inte längre levde och kunde få höra nyheten – ingen, sa hon, skulle ha blivit gladare än han.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
äran	den heder och respekt man får av något fint
inbjuden	en som har fått komma med på en fest
tillbakadragen	som inte vill synas eller stå i centrum
högtidlig	allvarlig och fin, som vid en stor ceremoni
en ramsa	ord man säger i en bestämd ordning, ofta utantill
en kupé	ett litet rum för resenärer i ett tåg

ORD	FÖRKLARING
att slumra	att halvsova, dåsa
tyngd	Han kände sig tyngd av allt ansvar på jobbet.
en skuld	det man är skyldig någon
paradiset	himlen, en fullkomligt vacker plats
en luffare	en person som vandrar runt utan fast hem
att forma någon	att påverka hur en människa blir

Läsförståelsefrågor

1. Vad gjorde dagen den 10 december 1909 historisk?
 1. Selma gav ut sin första bok.
 2. Selma blev den första kvinnan i världen att få Nobelpriset i litteratur.
 3. Selma köpte tillbaka gården Mårbacka.
2. Hur var Selma som person enligt texten?
 1. högljudd och självsäker
 2. tillbakadragen och blyg
 3. sträng och allvarlig
3. Hur började sagan i Selmas tal?
 1. med en tågresa
 2. med en fest på Mårbacka
 3. med en skoldag i Landskrona
4. Vad bad Selma sin far om i sagan?
 1. pengar till en ny bok
 2. råd om hur hon skulle betala sin skuld
 3. hjälp att skriva ett tal
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Selmas far gav henne ett tydligt svar på hur skulden skulle betalas.
 2. I sagan satt fadern i en gungstol i en trädgård.
 3. Selma höll sitt tal på gården Mårbacka.
6. Vad menade Selma egentligen med sin "skuld"? Förklara med egna ord. (öppen fråga)
7. Varför tror du att Selma valde att berätta en saga i stället för att hålla ett vanligt tacktal? (inferens)
8. Texten säger att Selmas största sorg den dagen var att fadern inte längre levde. Vad säger det om henne som människa? (inferens)

Facit

1. Selma blev den första kvinnan i världen att få Nobelpriset i litteratur.
1. tillbakadragen och blyg
1. med en tågresä
1. råd om hur hon skulle betala sin skuld
1. nej (han gav inget svar, han blev bara glad och stolt) b) ja c) nej (hon höll talet på Grand Hôtel i Stockholm)
- Exempel på svar: Hon menade inte pengar, utan tacksamhet. Hon kände sig skyldig alla som format henne – sagoberättarna i Värmland, författarna hon läst, språket, lärarna och läsarna.
- Exempel på svar: Hon var berättare och kände sig hemma i sagans form, inte i högtidliga tackord. Genom en saga kunde hon tacka alla på ett personligt och rörande sätt, och slippa stå i centrum själv.
- Exempel på svar: Det visar att hon var ödmjuk och nära sin familj. Mitt i sin största framgång tänkte hon på sin far och saknade honom, i stället för att bara njuta av äran.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är en närbild av Nobelfesten 1909 och kompletterar biografien, som annars bara konstaterar att priset gavs. Tema: ödmjukhet, tacksamhet och hur man kan uttrycka känslor genom en berättelse. Texten är skriven i preteritum – öva gärna tempus och bisatser (eftersom, medan, att). Frågorna 6–8 kräver inferens och passar för pardiskussion.

Diskussionsfrågor

- Selma kände sig “skyldig” alla som hjälpt henne på vägen. Vilka människor har format dig och ditt liv?
- Ibland säger man mer med en berättelse än med raka ord. Har du varit med om det? Berätta.
- Selma var blyg men gjorde ändå något svårt inför hundratals personer. När är det värt att övervinna sin blyghet?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en person du saknar eller är tacksam mot. Vad har personen betytt för dig?

Källor och faktagranskning

- Selma Lagerlöf – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/Selma_Lagerlöf
- Selma Lagerlöf – Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (skbl.se): <https://skbl.se/sv/artikel/SelmaLagerlof>
- Selma O L Lagerlöf – Svenskt Biografiskt Lexikon (Riksarkivet): <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=10922>
- Selma Lagerlöf – Litteraturbanken: <https://litteraturbanken.se/red/forfattare/LagerlofS/presentation/>

- Nelly Sachs – Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Nelly_Sachs

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf föddes 20 november 1858 på gården Mårbacka i Östra Ämtervik, Värmland, och dog där 16 mars 1940. Hon hade en skada i höften sedan barndomen och rörde sig med hälta. Hon utbildade sig till lärare i Stockholm (1882–1885) och arbetade som lärarinna i Landskrona 1885–1895. Debutromanen "Gösta Berlings saga" kom 1891. "Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige" (1906–1907) skrevs ursprungligen som en läsebok i geografi för skolan. Hon fick Nobelpriset i litteratur 1909 (första kvinnan) och valdes in i Svenska Akademien 1914 (första kvinnan). Med Nobelpengarna köpte hon tillbaka Mårbacka. Strax före sin död hjälpte hon den judiska författaren Nelly Sachs och hennes mor att fly från Nazityskland till Sverige 1940. Mindre osäkerhet: den exakta medicinska orsaken till hennes barndomsförflamning beskrivs olika i olika källor; här anges enbart att hon hade en höftskada och hälta, vilket källorna är överens om.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.